

Justyna Biernat

miejski wielogłos

przewodnik po tomaszowskich muralach

urban polyphony

a guide to the Tomaszów murals

Grunwaldzka 5

Doktor Michał Biernacki z żoną Julią
de domo Stefańska i dziećmi:
(od lewej) Jadwigą, Stefanem i Janiną.
Lata 20. XX wieku

Mural na podstawie fotografii ze zbiorów
rodziny Barbary Tuk, której mąż Mirosław
był synem Jadwigi Tuk de domo Biernacka
i wnukiem Michała i Julii Biernackich

Data powstania muralu: 4 sierpnia 2022 roku

Autorki muralu:
Katarzyna Skośkiewicz (instruktorka)
Maja Józwik
Kinga Koścista
Milena Maciak
Martyna Muszyńska
Natalia Walecka

5 Grunwaldzka Street

Doctor Michał Biernacki with his wife Julia,
née Stefańska and their children:
(from the left) Jadwiga, Stefan and Janina. 1920s

Mural based on a photograph
from the family collection of Barbara Tuk,
whose husband Mirosław was the son
of Jadwiga Tuk, née Biernacka
and grandson of Michał and Julia Biernacki.

Date of the mural: 4 August 2022

Authors of the mural:
Katarzyna Skośkiewicz (instructor)
Maja Józwik
Kinga Koścista
Milena Maciak
Martyna Muszyńska
Natalia Walecka

Przecinająca miasto rzeka Wolbórka rozlewa się w Wielki Staw, który okalają fabryki. Pomędzy nimi w dawnym pałacu Maurycego Piescha mieści się dzisiaj Ubezpieczalnia Społeczna. Aby dostać się na ulicę Świętej Tekli, doktor Michał Biernacki ma do pokonania Staw. Mieszkanie Biernackich znajduje się na drugim brzegu wody przy ulicy Kramarskiej 5. Tutaj także doktor prowadzi swój gabinet lekarski.

Narożna kamienica jest rozległa i łączy ulicę Kramarską z Aleją Piłsudskiego. W kamienicy oprócz Biernackiego przyjmują także inni lekarze: dentystka Masza Hanel oraz okulistka Pola Blay. Biernacki pracuje zarówno w Ubezpieczalni, jak i w Szpitalu Miejskim. Jego aktywność nie ogranicza się do pracy medyka – uczy higieny, anatomii i fizjologii w nieodległym Gimnazjum Koedukacyjnym Stowarzyszenia Kupców przy Mościckiego 24. Był czas, że zasiadał w tomaszowskiej Radzie Miasta.

Początki życia w Tomaszowie należały jednak do trudnych. Tęsknił za Brzezunami, które opuścił w 1912 roku i w których przez kilka lat pełnił funkcję ordynatora Szpitala Miejskiego. Kiedy osiedlał się w nowym miejscu, miał 34 lata, jego żona Julia ze Stefańskich miała 29 lat. Wprowadzili się tu z dwiema małymi córkami: trzyletnią Jadwigą i roczną Janiną. W Tomaszowie w 1914 roku przyszedł na świat ich syn Stefan. Rozpoczęła się wojna, Biernacki objął stanowisko lekarza szpitala zakaźnego. Śmiertelność z powodu epidemii tyfusu plamistego była wówczas wysoka, po mieście jeździły wozy z kotłami dezynfekującymi bieliznę i ubrania. Dezynfekator nazywano Lucyperem. Biernacki także przeszedł tyfus.

Mimo wszystko Tomaszów okazał się miastem na stałe dla rodziny Biernackich. Lekarz zyskał sobie sympatię i szacunek pacjentów. Dziś wykorzystuje swoje bogate doświadczenie zdobywane na przestrzeni wielu lat. Studiował i pracował w Warszawie, praktykę lekarza internisty odbywał w różnych miejscach: w Szpitalu Świętego Rocha i Szpitalu Dzieciątka Jezus w Warszawie oraz w Szpitalu Panny Marii w Łodzi. Łódź była mu obca i nasycona zwadami, więc kiedy zachorował na tyfus brzuszny, przeniósł się na jakiś czas do rodzinnego Żyrardowa.

W poczekalni pojawiają się już pierwsi pacjenci, doktor Biernacki zamyka się więc w swoim gabinecie. Julia zmierza do kuchni, aby sprawdzić, jakich produktów potrzebuje na dzisiaj. Za chwilę przy kuchennych schodach rozlegnie się pukanie do drzwi, będzie mogła odebrać nabiał, warzywa i owoce. Pracy jest sporo, ponieważ planuje drobne spotkanie. Pewnie pojawią się zaprzyjaźnieni Augspachowie, Borzęccy i Billewiczowie. Julia spogląda na kartki pożółkłego papieru z zapiskami: „pół kilo mąki, ćwierć masła, 2 jaja i jedno żółtko”. Tuż obok notka-recepta „glicerini, cholencerini, ac. borici”. Tak, trzeba zacząć od kruchego ciasta pod szarlotkę.

The Wolbórka River, running through the city, flows into the Great Pond, which is surrounded by factories. Between them is the former palace of Maurycy Piesch which now houses the Social Insurance Office. To get to Święta Tekla Street, Dr Michał Biernacki has to cross the Pond. The Biernacki family's flat is located on the other side at 5 Kramarska Street, where the doctor runs his medical practice.

The corner tenement is wide and connects Kramarska Street with Piłsudskiego Avenue. In addition to Biernacki, other doctors also practice in the tenement: dentist Masza Hanel and ophthalmologist Pola Blay. Biernacki works at the Insurance Office and the Municipal Hospital. His activity is not limited to his work as

a medical doctor – he teaches hygiene, anatomy and physiology at the nearby Coeducational Gymnasium of the Merchants' Association at 24 Mościckiego Street. There was a time when he was a member of the Tomaszów City Council.

However, the beginnings of his life in Tomaszów were difficult. He missed Brzeziny, which he had left in 1912 and where he had served as the head of the Municipal Hospital for several years. When he settled in the new place he was 34 years old, his wife Julia, née Stefańska, was 29. They moved here with their two small daughters: three-year-old Jadwiga and one-year-old Janina. Their son Stefan was born in Tomaszów in 1914. The war started and Biernacki took up the post of doctor in the infectious diseases hospital. The mortality rate due to an epidemic of typhoid fever was high at the time, and carts with cauldrons disinfecting undergarments and clothes were driven around the city. The disinfector was called the Luciper. Biernacki also suffered from typhoid fever.

Nevertheless, Tomaszów turned out to be the Biernacki family's forever home. The doctor gained the sympathy and respect of his patients. He benefited from his extensive experience gained over many years. He studied and worked in Warsaw, and practised as an internal medicine doctor in various places: at St. Roch Hospital and the Infant Jesus Clinical Hospital in Warsaw, and at the Hospital of St. Mary in Łódź. Łódź was foreign to him and infested with brawls, so when he contracted typhoid fever he moved to his home town of Żyrardów for a while.

The first patients are already gathering in the waiting room, so Dr Biernacki locks himself in his office. Julia heads for the kitchen to check what products she needs for today. In a moment, a knock on the door will be heard nearby the kitchen stairs, and she will pick up dairy products, vegetables and fruit. There is a lot of work to do as she plans a small get-together. Her friends the Augspachs, Borzęckis and Billewiczs will probably turn up. Julia looks at the sheets of yellowed paper with notes: "half a kilo of flour, a quarter of butter, two eggs and one yolk". Right next to it is a note-prescription "glicerini, cholencerini, ac. borici". Indeed, one has to start with a short pastry for an apple pie.

fotografie | photographs

Wszystkie fotografie pochodzą
ze zbiorów rodzinnych Barbary Tuk

All photographs are from the family collection of Barbara Tuk

**Szpital Miejski im. Świętego Stanisława
przy ul. świętego Antoniego 41**

Doktor Biernacki w centrum.
Brak datacji

**St. Stanislaus Municipal Hospital at 41
Świętego Antoniego Street**

Doctor Biernacki in the centre.
No date available

Doktor Michał Biernacki z siostrami: Zofią, Marią i Stefanią oraz rodzicami: Władysławem i Franciszką de domo Kowalewska. Przełom XIX/XX wieku

Władysław Alojzy Aleksander Biernacki pochodził z rodziny szlacheckiej herbu Poraj, zaś Franciszka Kowalewska z rodziny herbu Dołęga. Władysław pracował jako naczelnik poczty w Nowym Dworze (tam urodził się Michał) i w Żyrardowie

Dr Michał Biernacki with his sisters: Zofia, Maria and Stefania and his parents: Władysław and Franciszka, née Kowalewska. Turn of the 19th/20th century

Władysław Alojzy Aleksander Biernacki came from a noble family of the Poraj coat of arms, while Franciszka Kowalewska came from a family of the Dołęga coat of arms. Władysław worked as a head of the post office in Nowy Dwór (where Michał was born) and in Żyrardów

źródła | sources

1. Wywiad przeprowadzony z Barbarą Tuk i Aleksandrą Sjöstrand 5.08.2022.
2. Wspomnienia doktora Michała Biernackiego:
http://staramilosna.conflictbit.org/wiki/index.php/Micha%C5%82_Biernacki [data dostępu: 31.08.2022].
3. Zbiory rodzinne Barbary Tuk (przepisy kulinarne Julii Biernackiej, paszport Julii Biernackiej).
4. *Księga adresowa miasta Łodzi i województwa łódzkiego*, Wyd. Zarząd miasta Łodzi. Rocznik 1937-1939.
5. APTM. AmT. KmT. Zesp. 7 sygn. III/3041, III/3041.
1. Interview with Barbara Tuk and Aleksandra Sjöstrand on 5.08.2022.
2. Memoirs of Dr Michal Biernacki:
http://staramilosna.conflictbit.org/wiki/index.php/Micha%C5%82_Biernacki [date of access: 31.08.2022].
3. Family collections of Barbara Tuk (recipes of Julia Biernacka, passport of Julia Biernacka).

Doktor Michał Karol Biernacki. Brak datacji

Fotografia wykonana w tomaszowskim Zakładzie artystyczno-fotograficznym Wacława Sędkowskiego przy ulicy św. Antoniego 20

Doctor Michał Karol Biernacki. No date available

Photograph taken at Wacław Sędkowski's Art and Photography Workshop in Tomaszów, 20 Świętego Antoniego Street

Justyna Biernat – doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk i prezes Fundacji Pasaże Pamięci. Autorka naukowej edycji listów z tomaszowskiego getta (*Sen o teatrze. Listy z tomaszowskiego getta*, 2018) i przewodnika po tomaszowskim getcie (*Czarne sylwetki. Przewodnik po tomaszowskim getcie/Black Silhouettes. Guide to the Tomaszów Mazowiecki ghetto*, 2020). Prowadzi warsztaty edukacyjno-artystyczne wokół wielokulturowego dziedzictwa Tomaszowa Mazowieckiego oraz badania nad historią tomaszowskiego getta. Laureatka konkursów: Nagroda POLIN 2020 (wyróżnienie), Ośrodek KARTA 2019 (finalistka), Nagroda KLIO 2019 (laureatka w dziedzinie edytorstwo za *Sen o teatrze*).

Justyna Biernat – Assistant Professor at the Institute of Art, Polish Academy of Sciences in Warsaw, and President of the Spaces of Memory Foundation. She is the editor of letters from the Tomaszów ghetto (*Sen o teatrze. Listy z tomaszowskiego getta*, 2018) and the author of *Czarne sylwetki. Przewodnik po tomaszowskim getcie/Black Silhouettes. Guide to the Tomaszów Mazowiecki ghetto*, 2020. She combines academic and cultural activity, running artistic and educational projects on the subject of memory, space and history dedicated to participants at every age.

MIEJSKIE
CENTRUM
KULTURY

ISBN 978-83-965483-0-6

9 788396 548306